

تبیین الگوی هدف‌گذاری برنامه‌درسی ملی

کلیدواژه‌ها: مفهوم الگوی هدف‌گذاری، سطوح مقاصد و هدف‌ها، الگوی تدوین مقاصد آموزشی

اشاره

در قسمت دوم این مقاله مفهوم ساحت‌های تربیت و پنج عنصر تربیتی تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق و اهمیت آن‌ها در تدوین اهداف مورد بحث قرار گرفت. در ادامه مقاله قبل، مفهوم عرصه‌های یادگیری و نیز نمونه‌هایی از اهداف یادگیری در درس زیست‌شناسی در یک جدول ماتریسی بررسی می‌شود. معلمان غالباً نیاز خود را در زمینه هدف‌نویسی، با بهره‌گیری از این الگو مطرح کرده‌اند. معمولاً هر چه از اهداف کلی یک برنامه به سمت اهداف یک واحد یادگیری حرکت می‌کنیم امکان پر کردن کلیه خانه‌های جدول کمتر می‌شود.

۳. عرصه‌های یادگیری

پیامبران و اوصیای الهی، بهشت، دوزخ و معاد مطرح می‌شود. در ذیل **عرصه جامعه** موضوعاتی از قبیل خانواده و نقش‌های آن، همسایگان، گروه‌های اجتماعی، جامعه محلی، استان، کشور، فرهنگ‌ها و تمدن، سرزمین‌ها و ملل، دانش‌های بشری، اعتقادات و باورها، فناوری، زبان، آداب و رسوم، اندیشه‌های دینی، و اجتماعی، فلسفی و تربیتی نقد و بررسی می‌شوند.

در **عرصه نظام خلقت** پدیده‌های طبیعی، قوانین و سنت‌ها، حکمت آفرینش پدیده‌ها، خلقت غیرمادی و مناسبات آن‌ها با عالم ماده مورد بحث قرار می‌گیرد.

عرصه‌ها، به گسترده‌ترین موضوعات یادگیری اشاره دارد و محتوای حوزه‌های مختلف یادگیری و با مواد درسی در ارتباط با آن‌ها سازمان‌دهی می‌شود. این چهار عرصه عبارتند از: «خود، خدا، جامعه و نظام خلقت». در **عرصه خود** موضوعاتی چون ویژگی‌های جسمانی و روانی فرد، علاقه‌ها و نیازهای فردی، تفاوت‌های فردی و جنسیتی، شخصیت، هویت و تعاملات فرد با سایر عرصه‌ها مطرح می‌شود. در ذیل **عرصه خدا** موضوعاتی چون صفات ثبوتیه و سلبیه، راه‌های اثبات خداوند، کتاب‌های آسمانی

جدول شماره ۱: اهداف یادگیری در ارتباط با کارکرد قلب

عناصر	خود	خدا	جامعه	نظام خلقت
تفکر	● تأمل در ساختمان قلب و کارکرد آن و کشف حقایق علمی درباره آن	-	-	● تفکر در ساختمان قلب و کارکرد آن و کشف حقایق علمی درباره آن
ایمان	-	● مطالعه قلب از بعد خداشناسی (ماهیه‌های قلب، تعداد ضربان قلب در طول روز، مقدار پمپاژ خون و مواد غذایی در طول روز، دریافت اکسیژن و پس دادن گاز کربنیک، جایگاه قلب در بین ریه‌ها و نحوه قرار گرفتن آن)	-	-
علم	● آگاهی از تفاوت‌های قلب زن و مرد در بحث فیزیولوژی و نحوه کارکرد آن‌ها ● شناخت بیماری‌های قلبی و عوامل مؤثر بر آن‌ها	● درک حکمت خداوند در آفرینش‌های متفاوت قلب زن و مرد	● درک رابطه سبک زندگی با بیماری‌های قلبی	● شناخت آناتومی و فیزیولوژی قلب
عمل	● شناخت روش‌های مراقبت از قلب ● ساخت دستگاه پمپاژ قلب	-	-	-
اخلاق	● آگاهی از مسئولیت‌های فردی در برابر حفظ سلامت قلب	-	-	--

* منابع:

۱. مبانی نظری سند تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران. (آذر ماه ۱۳۹۰)، شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۲. برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (اسفند ۱۳۹۱)، شورای عالی آموزش و پرورش.
۳. طباطبایی، سیدمحمدحسین (۱۴۱۷ ه.ق). تفسیر المیزان. جلد‌های ۲ و ۴. چاپ پنجم. ص ۲۵۰. دفتر انتشارات اسلامی. قم.
۴. بوکت، استفان (۱۳۹۰). صد نکته در آموزش تفکر. ترجمه دکتر محمود معافی. انتشارات قدیانی. تهران.
۵. قرآن کریم.
۶. قاسمیان، سیدمحمد (۱۳۸۹). www.tadbor.org
۷. پورمحمدی، ابودر (۱۳۹۱). سیمای تفکر در آیینه قرآن کریم. انتشارات دانشگاه امام صادق (ع). تهران.
۸. فرهنگ لغات معین.
۹. فراهیدی، خلیل‌بن احمد (۱۴۱۰ ه.ق). کتاب العین. جلد اول. چاپ دوم. انتشارات هجرت. قم.
۱۰. فیشر، رابرت (۱۳۸۵). آموزش و تفکر. ترجمه فروغ کیان‌زاده. نشر رسش. اهواز.
۱۱. دیوفی، جان (۱۳۳۹). دموکراسی و تعلیم و تربیت. ترجمه امیرحسین آریان‌پور. انتشارات امیرکبیر. تهران.
۱۲. جبران، خلیل جبران (۱۳۸۵). عازر فانه‌ها. ترجمه مسیحا برزگر. انتشارات خورشید.
۱۳. راغب اصفهانی (معروف به حسین بن محمد) (قرن چهارم). المفردات فی غریب القرآن، ترجمه غلامرضا خسروی حسینی، ناشر مؤسسه تحقیقات و نشر معارف اهل‌بیت (ع). قم.
۱۴. طبرسی، فضل بن الحسن (۵۴۸-۴۶۸). تفسیر مجمع‌البیان. مرکز تعلیمات اسلامی واشنگتن.
۱۵. تلخای، محمود و بهشتی، ریحانه (۱۳۹۳). رویکرد شناختی به تربیت دینی. مقاله چاپ نشده.
۱۶. دانش‌نامه آزاد فارسی (۲۰۱۳).
۱۷. چالمرز، آلن اف (۱۳۷۸). چپستی علم. ترجمه دکتر سعید زیباکلام. انتشارات سمت. تهران.
۱۸. تابان، علیرضا (۱۳۹۲). علم چیست. سایت تابان.
۱۹. مطهری، مرتضی (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی. جلد ۱. انسان و ایمان. انتشارات صدرا. تهران.

20. www.tadbor.org

21. www.maaref.persemani.ir/node/3385

در صورتی که محتوای برنامه‌های درسی دنیا به لحاظ ارتباط با موضوعات بسیار وسیع تحلیل شود، حتماً با یکی از این عرصه‌ها یا ترکیبی از آن‌ها سروکار دارد. اهداف دوره‌های تحصیلی یا حوزه‌های یادگیری و تربیتی به دلیل کلیتی که دارند معمولاً کلیه خانه‌های جدول الگوی هدف‌گذاری را پر می‌کنند. اما به میزانی که از یک برنامه به سمت تدوین اهداف برای یک واحد یادگیری حرکت می‌کنیم، امکان هدف‌نویسی برای کلیه خانه‌های جدول کمتر می‌شود. برای مثال ممکن است این اهداف به جای پیروی از یک الگوی ۵×۴ از الگوی ۴×۳ یا ۵×۳ تبعیت کنند. در این مقاله، نمونه‌هایی از اهداف در یک فعالیت یادگیری در درس زیست‌شناسی تحت عنوان «آشنایی با کارکرد قلب» نوشته شده است. این اهداف به درک بهتر هدف‌نویسی در این الگو کمک می‌کند. جدول شماره ۱.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در این جدول برخی از خانه‌ها پر شده، اما برخی از آن‌ها خالی هستند. البته ممکن است برنامه‌ریزان با مطالعه بیشتر و آگاهی از ارتباط یک موضوع با عرصه‌های مختلف بتوانند خانه‌های بیشتری را پر کنند.